

Raad
van State

In (hoger) beroep
bij de Afdeling
bestuursrechtspraak
van de Raad van State

Omwille van de leesbaarheid van deze brochure is ervoor gekozen de term 'Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State' te verkorten tot de 'Afdeling'.

Aan de inhoud van deze brochure kunt u geen rechten ontleen.

De tekst van de brochure is grotendeels tot stand gekomen op basis van vele vragen aan en eigen ervaringen van publieksvoorlichting van de afdeling Communicatie van de Raad van State.

Uitgave 12

Dit is een uitgave van de afdeling Communicatie van de Raad van State (juni 2011).

Deze uitgave is een herziene versie van de elfde uitgave (augustus 2010).

Publieksvoorlichting Raad van State: 070 - 426 42 51 of 070 - 426 40 33.

Website: www.raadvanstate.nl

Over deze brochure

Deze brochure geeft u informatie over beroep bij de Afdeling tegen een beslissing van de overheid. Om misverstanden te voorkomen: u vindt in deze brochure geen informatie over het instellen van hoger beroep bij de Vreemdelingenkamer van de Afdeling, waarvoor in sommige opzichten de gang van zaken afwijkt. Meer informatie hierover staat op de website www.raadvanstate.nl.

Deze brochure is voor u van belang wanneer u persoonlijk wordt geraakt door een beslissing van een bestuursorgaan, waarmee u het niet eens bent. Tegen sommige beslissingen van een bestuursorgaan kunt u bij de Afdeling in beroep gaan. Een bestuursorgaan is een orgaan dat helemaal of voor een groot deel onder de overheid valt. Voorbeelden van bestuursorganen zijn organen van de rijksoverheid, een provincie, een gemeente of een waterschap.

Deze brochure is ook voor u van belang wanneer u het niet eens bent met een uitspraak van een rechtbank, sector bestuursrecht, in een zaak waarbij u bent betrokken. Ook hiertegen kunt u in bepaalde gevallen bij de Afdeling opkomen. U gaat dan in hoger beroep tegen deze uitspraak.

Met behulp van deze brochure bepaalt u of u tegen een beslissing van een bestuursorgaan of rechtbank in beroep dan wel in hoger beroep kunt gaan bij de Afdeling. Ook leest u hoe u beroep of hoger beroep bij de Afdeling instelt. Tot slot vindt u in de brochure informatie over de gang van zaken, nadat u een (hoger)beroepschrift hebt ingediend bij de Afdeling.

Wilt u na het lezen van deze brochure meer weten over de Afdeling, haar werkwijze en waarvoor u bij de Afdeling terecht

Over deze brochure

kunt, bezoek dan de website van de Raad van State. Daar vindt u naast algemene informatie over de Raad van State en de Afdeling, de tekst van respectievelijk de Algemene wet bestuursrecht, de Wet op de Raad van State en de Procesregeling bestuursrechtelijke colleges. Deze drie documenten spelen een belangrijke rol bij de behandeling van een (hoger)beroepschrift door de Afdeling.

In het vervolg van deze brochure wordt voor het leesgemak alleen de term 'beroep' gebruikt. Afhankelijk van uw situatie, kunt u hiervoor ook de term 'hoger beroep' lezen, tenzij uitdrukkelijk anders staat vermeld.

Tip:

Achterin deze brochure vindt u de tekst van een aantal wetsartikelen waarmee u tijdens de procedure te maken kunt krijgen.

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave

I Het begin van de procedure	5
<i>Hoe weet u of u in beroep kunt gaan bij de Afdeling?</i>	
<i>Hoe stelt u beroep in?</i>	
<i>Binnen hoeveel tijd kunt u een beroepschrift indienen?</i>	
<i>Meer tijd nodig dan zes weken?</i>	
<i>Griffierecht bij beroep en hoger beroep</i>	
<i>Advocaat is niet verplicht</i>	
<i>Ontvangstbevestiging</i>	
II Het opbouwen van het dossier	9
<i>Het vooronderzoek</i>	
<i>Stichting Advisering Bestuursrechtspraak</i>	
<i>Opgeven van verhinderdata voor een rechtszitting</i>	
<i>Buiten zitting</i>	
<i>Verzet</i>	
III De rechtszitting bij de Afdeling	13
<i>Uitnodiging om op de zitting te verschijnen</i>	
<i>Proceskostenformulier</i>	
<i>De zittingsdag</i>	
<i>Inschrijven vóór de zitting</i>	
<i>De zitting</i>	
<i>Nuttig om te weten en te onthouden</i>	
IV De uitspraak	19
<i>Openbaarheid van de uitspraak</i>	
<i>De inhoud van de uitspraak</i>	
<i>Na de uitspraak geen beroep meer mogelijk</i>	

Inhouds opgave

V Verzoek om voorlopige voorziening	22
<i>Een tijdelijke regeling in geval van spoed</i>	
<i>Hoe dient u een verzoek om voorlopige voorziening in?</i>	
<i>Zitting en uitspraak</i>	
<i>Gelijktijdige afdoening beroep en verzoek om voorlopige voorziening</i>	
<i>Openbaarheid van de uitspraak</i>	
<i>Nuttig om te weten en te onthouden over een verzoek om voorlopige voorziening</i>	
VI Meer informatie	25
<i>Meer informatie over de (procedure bij de) Afdeling?</i>	
<i>Andere brochures</i>	
Artikelen uit de wet	26

Het begin

I Het begin van de procedure

Hoe weet u of u in beroep kunt gaan bij de Afdeling?

Onderaan de beslissing van een bestuursorgaan of onderaan de uitspraak van de rechtbank staat vermeld óf en wáár u beroep kunt instellen.

Hoe stelt u beroep in?

Als u beroep wilt instellen, moet u een beroepschrift indienen. Het beroepschrift is een brief waarin u aangeeft dat u in beroep komt en waarom u het niet eens bent met de beslissing van het bestuursorgaan of met de uitspraak van de rechtbank.

In uw beroepschrift moet u in ieder geval vermelden:

- Uw naam en adres;
- De datum waarop u het beroepschrift schrijft (dagtekening);
- De omschrijving van de beslissing waarmee u het niet eens bent. U stuurt een kopie van deze beslissing of de uitspraak van de rechtbank met het beroepschrift mee;
- De redenen (de gronden) waarom u beroep instelt;
- Uw handtekening. U moet het beroepschrift ondertekenen.

Het beroepschrift stuurt u vervolgens naar:

Raad van State
Afdeling bestuursrechtspraak
Postbus 20019
2500 EA Den Haag

Het begin van de procedure

Binnen hoeveel tijd kunt u een beroepschrift indienen?

Aan het indienen van een beroepschrift is een termijn gebonden. Het beroepschrift moet u versturen binnen zes weken na de dag dat de beslissing of de uitspraak is verzonden. Op de beslissing en de uitspraak staat vaak een verzenddatum, zodat u zelf de termijn kunt uitrekenen. Deze termijn is heel belangrijk. Is uw beroepschrift niet binnen zes weken bij de Afdeling ingediend, dan verspeelt u – op zeer uitzonderlijke gevallen na – uw recht om beroep in te stellen. In dat geval wordt uw zaak niet inhoudelijk behandeld. De Afdeling verklaart uw beroep dan niet-ontvankelijk. Let dus goed op deze termijn.

Meer tijd nodig dan zes weken?

Het kan voorkomen dat de termijn van zes weken voor u te kort is om een voldoende toegelicht beroepschrift te schrijven. Bijvoorbeeld omdat u voor uw verhaal eerst advies wilt vragen aan anderen. Om uw recht op beroep niet te verspelen, moet u binnen zes weken een beroepschrift indienen bij de Afdeling, waarin u kort aangeeft dat en waartegen u in beroep gaat. Zo'n beroepschrift heet een 'pro forma' beroepschrift. Tevens geeft u daarin aan dat u in een latere brief de motivering van uw beroepschrift geeft. U krijgt vervolgens van de Afdeling bericht hoe lang u daarvoor de tijd hebt.

Griffierecht bij beroep en hoger beroep

Griffierecht is een wettelijke bijdrage in de kosten van rechtspraak. Als u beroep instelt, moet u een vastgesteld bedrag betalen. De tarieven zijn verschillend voor natuurlijke personen (particulieren) en voor niet-natuurlijke personen (bijvoorbeeld bedrijven, verenigingen en stichtingen). De tarieven zijn ook verschillend voor beroep tegen een beslissing van een bestuursorgaan en voor hoger beroep tegen een uitspraak van de rechtbank. De hoogte van het griffierecht wordt periodiek aangepast.

Op de website van de Raad van State vindt u de actuele en juiste bedragen. U hoeft niet direct bij het beroepschrift zelf het griffierecht te betalen. U ontvangt een brief van de Raad van State waarin staat vermeld hoe u dit kunt betalen en hoeveel tijd u daarvoor hebt.

Advocaat is niet verplicht

U bent niet verplicht een advocaat of een juridisch adviseur in te schakelen tijdens een procedure bij de Afdeling. Het mag natuurlijk wel. U kunt ook iemand machtigen om namens u het beroepschrift te schrijven of het woord te voeren tijdens de rechtszitting. Deze machtiging bestaat uit een brief waarin u aangeeft wie er namens u in de desbetreffende procedure optreedt. Als een advocaat namens u optreedt, dan hoeft u geen schriftelijke machtiging mee te sturen.

Ontvangstbevestiging

Binnen twee weken nadat uw beroepschrift bij de Afdeling is binnengekomen, krijgt u een ontvangstbevestiging. Op deze brief staat ook het zaaknummer dat aan uw procedure is gegeven. Bij telefonisch of schriftelijk contact is het handig het zaaknummer bij de hand te houden en te vermelden. Op de ontvangstbevestiging staat onder het kopje 'Behandelend ambtenaar' de naam en het telefoonnummer van de medewerker van de Raad van State die gedurende de gehele procedure de administratie rondom uw zaak verzorgt. Bij vragen over de stand van de procedure, kunt u dus het best contact met hem of haar opnemen. Het telefoonnummer van deze medewerker staat bij zijn of haar naam op de ontvangstbevestiging.

Het begin van de procedure

In de ontvangstbevestiging staat ook vermeld hoe u het griffierecht kunt betalen. Als u daarnaast niet aan alle voorwaarden van een beroepschrift hebt voldaan (zie het kopje '*Hoe stelt u beroep in?*' op pagina 5), wijst de Raad van State u er in dezelfde brief op dat u binnen een bepaalde termijn alsnog aan deze voorwaarden kunt voldoen. Hoe lang u hiervoor de tijd krijgt, staat uitdrukkelijk in de brief aangegeven. In de meeste gevallen bedraagt deze periode vier weken, maar deze kan korter of langer zijn. Leest u de ontvangstbrief dus goed door. U betaalt het griffierecht ook binnen deze termijn.

Termijnen zijn heel belangrijk. Voldoet u binnen deze termijnen niet aan de gestelde voorwaarden, dan is de kans zeer groot dat uw (hoger) beroep niet-ontvankelijk wordt verklaard.

Let op:

Voor zaken die onder de **Crisis- en herstelwet** vallen, gelden afwijkende regels en kortere termijnen. De Afdeling is verplicht deze zaken versneld te behandelen. Alle beroepsgronden moeten binnen de beroepstermijn bekend zijn. Buiten deze termijn mogen geen (aanvullende) beroepsgronden meer worden aangevoerd. Verder gelden voor een aantal stappen in de procedure kortere termijnen dan gebruikelijk. Op de website van de Raad van State vindt u hierover meer informatie.

II Het opbouwen van het dossier

Het vooronderzoek

Nadat uw volledige beroepschrift en uw betaling van het griffierecht zijn ontvangen, stuurt de Afdeling een kopie van uw beroepschrift naar het bestuursorgaan dat de door u bestreden beslissing heeft genomen. Hebt u hoger beroep ingesteld tegen een uitspraak van een rechtbank, dan vraagt de Afdeling het gehele dossier bij de rechtbank op.

Het bestuursorgaan krijgt de mogelijkheid om schriftelijk te reageren op uw beroepschrift. Dit gebeurt in een verweerschrift. Zodra de Afdeling het verweerschrift heeft ontvangen, krijgt u hiervan een kopie toegestuurd.

Als de Afdeling het nodig vindt, kan in deze fase nog gevraagd worden om een schriftelijke reactie op dit verweerschrift. Dit gebeurt echter niet altijd.

Tot tien dagen vóór de rechtszitting kunnen partijen nog stukken indienen als zij dat nodig vinden. Dit betekent dat de Raad van State de stukken uiterlijk op de elfde dag vóór de rechtszitting moet hebben ontvangen. De Afdeling zorgt ervoor dat de andere partij(en) hiervan een kopie krijgen toegestuurd.

Stichting Advisering Bestuursrechtspraak

In procedures met betrekking tot ruimtelijke ordening en milieu kan de Afdeling de Stichting Advisering Bestuursrechtspraak (StAB) inschakelen voor het instellen van een (technisch) onderzoek. De StAB is een onafhankelijk bureau dat zelfstandig en onpartijdig adviezen uitbrengt aan de bestuursrechter. In deze rapporten (in de wet deskundigenberichten genoemd) kan de StAB informatie verschaffen die de Afdeling nodig heeft om een goed oordeel te vormen over de kwestie.

Het opbouwen van het dossier

Als de StAB wordt ingeschakeld, brengt zij meestal binnen drie maanden verslag uit aan de Afdeling. Dit rapport wordt in het dossier opgenomen en ook naar alle partijen gestuurd.

De Afdeling geeft partijen daarbij de mogelijkheid om binnen vier weken schriftelijk op het rapport te reageren.

Voor meer informatie over de StAB en haar werkwijze:
www.stab.nl.

Let op:

Indien u bij een rechtbank in beroep bent gegaan tegen een beslissing van een bestuursorgaan en de rechtbank heeft uw beroep gegrond verklaard, dan kan het bestuursorgaan tegen deze uitspraak hoger beroep instellen bij de Afdeling. In dat geval draaien de rollen van partijen om. U krijgt dan als partij de mogelijkheid om een schriftelijke reactie te geven op het hogerberoepschrift van het bestuursorgaan.

In de beginperiode van de procedure, dus tijdens het vooronderzoek, krijgt u regelmatig correspondentie van de Raad van State. In deze brieven staat vooral wat u moet doen en binnen welke termijn. Als dit vooronderzoek is afgelopen, kan het zijn dat u enige tijd geen correspondentie ontvangt. Uw procedure ligt dan niet stil, maar de juridische en inhoudelijke voorbereiding vindt dan intern plaats. Deze periode wordt ook gebruikt om te bekijken óf en wanneer uw zaak op de zittingsagenda van de Afdeling kan worden geplaatst.

Opgeven van verhinderdata voor een rechtszitting

Als het vooronderzoek is afgelopen, is dat een goed moment voor partijen om eventuele verhinderdata voor een rechtszitting door te geven. Als partijen of hun advocaten in dit stadium al weten op welke dagen zij in de komende maanden niet op een zitting in Den Haag kunnen verschijnen, doen zij er verstandig aan dit zo spoedig mogelijk in een brief aan de Afdeling te vermelden. Hoe eerder partijen dit doen, hoe meer de Afdeling bestuursrechtspraak hiermee rekening kan houden bij het plannen van de zittingsagenda. Omdat in elke zaak altijd meer partijen betrokken zijn, kan de Afdeling niet garanderen dat verhinderdata altijd worden gehonoreerd. Er zal wel zo veel mogelijk rekening mee worden gehouden.

Tip:

U kunt de voortgang van uw procedure volgen op de website van de Raad van State. Op de homepage vindt u een link naar het voortgangsoverzicht. U vult in het voortgangsoverzicht uw zaaknummer in. De statusbalk laat vervolgens zien in welke fase van de procedure uw zaak zich op dat moment bevindt. In het voortgangsoverzicht wordt aangegeven wanneer het vooronderzoek is afgelopen en dat dit een goed moment is om verhinderdata voor een rechtszitting door te geven.

Buiten zitting

In de meeste gevallen krijgen partijen na verloop van tijd een uitnodiging om op een zitting hun standpunten nader toe te lichten. Maar de Afdeling heeft ook de mogelijkheid om de zaak af te handelen op basis van de schriftelijk ingediende stukken.

Er wordt dan dus uitspraak gedaan zonder een rechtszitting; de zaak wordt met andere woorden 'buiten zitting' afgedaan. Dit gebeurt overigens alleen als zonder meer duidelijk is hoe de uitspraak moet luiden en de mondelinge toelichting van partijen hieraan niets zal kunnen veranderen.

Bijvoorbeeld: een beroep is 'kennelijk niet-ontvankelijk' als het te laat is ingediend of als het griffierecht niet op tijd is betaald. Of een beroep is 'kennelijk ongegrond' als iemand klaagt over een beslissing die op grond van de wet niet anders had kunnen zijn.

Verzet

Als uw zaak zonder uw toestemming buiten zitting is afgehandeld en u het niet eens bent met de uitspraak van de Afdeling, dan kunt u 'in verzet' gaan. U dient dan een brief (een zogenoemd verzetschrift) in bij de Afdeling. Wat u in het verzetschrift in ieder geval moet vermelden, staat onderaan de door u bestreden uitspraak vermeld. Voor het indienen van een verzetschrift hebt u zes weken de tijd.

Als de Afdeling oordeelt dat u terecht verzet hebt aangetekend, hebt u nog niet 'gewonnen'. Het betekent alleen dat in uw zaak pas een inhoudelijke uitspraak wordt gedaan, nadat alsnog een rechtszitting is gehouden.

III De rechtszitting bij de Afdeling

Uitnodiging om op de zitting te verschijnen

In de meeste procedures wordt een zitting gehouden.

Tijdens een zitting kunnen partijen hun standpunten mondeling toelichten. Tevens kunnen de leden van de Afdeling (de rechters) bij punten die voor hen nog niet helemaal duidelijk zijn, vragen stellen aan partijen. Een zitting is openbaar en dus voor iedereen toegankelijk. Er kunnen ook journalisten aanwezig zijn, die over uw zaak willen berichten in de media.

U ontvangt ten minste zes weken voor de zittingsdatum een uitnodiging. Tot tien dagen vóór de zitting kunt u nog (nieuwe) stukken indienen. Dit betekent dat de Raad van State de stukken uiterlijk op de elfde dag vóór de rechtszitting moet hebben ontvangen. De Afdeling is strikt in het hanteren van deze termijn. Stukken die daarna worden ingediend, worden in de regel teruggestuurd en dus buiten beschouwing gelaten. Op de zitting zelf kunnen alleen nieuwe stukken worden ingebracht als de andere partijen daar geen bezwaar tegen hebben.

Proceskostenformulier

Bij de uitnodiging treft u een formulier aan voor eventuele vergoeding van de proceskosten. Bepaalde kosten die u hebt moeten maken, kunt u vergoed krijgen als uw beroep slaagt en gegrond wordt verklaard. U doet er verstandig aan om het formulier thuis in te vullen en op de zittingsdag af te geven.

U kunt met het proceskostenformulier onder meer een vergoeding vragen voor kosten voor beroepsmatig verleende rechtsbijstand (bijvoorbeeld advocaatkosten), reiskosten en kosten voor de aanvraag van een uittreksel uit de openbare registers. In het 'Besluit proceskosten bestuursrecht' wordt de vergoeding van de proceskosten geregeld.

De zittingsdag

Alle zittingen vinden plaats in het gebouw van de Raad van State aan Kneuterdijk 22 in Den Haag. Gemiddeld duurt de behandeling van een zaak op een zitting drie kwartier. Gecompliceerde zaken kunnen langer duren. Omdat met een gemiddelde tijdsduur per zaak wordt gewerkt, kan het helaas gebeuren dat een zitting later begint dan is gepland.

Grote zaken kunnen soms een hele dag of enkele dagen in beslag nemen, omdat een groot aantal beroepen dan gecombineerd wordt behandeld.

In de uitnodiging staat vermeld hoe laat uw zitting begint. Zorg ervoor dat u op tijd bent: ten minste 15 minuten voor aanvang van de zitting.

Als u het gebouw van de Raad van State binnenkomt, meldt u zich bij de receptie in de centrale hal. Nadat u hebt aangegeven voor welke zitting u komt, wijzen de receptionisten u verder naar de inschrijfbalie en naar de wachtruimte van de zittingszalen.

Inschrijven vóór de zitting

Voordat de zitting begint, worden de partijen bij de inschrijfbalie ingeschreven. Dit betekent dat een bode noteert of u aanwezig bent en of u zelf of iemand namens u (bijvoorbeeld een advocaat) het woord voert. Ook kunt u hier het ingevulde proceskostenformulier afgeven. Bovendien wordt gevraagd of u een pleitnota hebt gemaakt. Met andere woorden: of u op papier hebt gezet wat u tijdens de zitting gaat vertellen. Kopieën van de pleitnota geeft u ook bij de bode af.

De zitting

Op het moment dat de zitting kan beginnen, worden partijen door de bode uitgenodigd om de zittingszaal binnen te gaan. De leden van de Afdeling zijn al in de zaal aanwezig. De voorzitter zit in het midden, twee andere leden zitten aan weerszijden van de voorzitter. Het is mogelijk dat uw zaak niet door drie rechters (meervoudige kamer), maar door één rechter (enkelvoudige kamer) wordt behandeld. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn als de zaak (juridisch) minder gecompliceerd is.

In de zaal zitten ook één of twee juristen van de Raad van State. Zij ondersteunen de leden van de Afdeling in hun werk als rechter. Zij maken aantekeningen van wat er op de zitting wordt besproken.

Als partijen de zittingszaal zijn binnengegaan, wijst de voorzitter hen hun plaats. Partijen nemen plaats aan de tafel bij het spreekgestoelte. Degene die het beroep heeft ingesteld (appellant) gaat rechts aan de tafel zitten, de wederpartij (verweerder) zit links. Een eventuele derde partij, die belanghebbende is in de procedure, neemt in het midden plaats.

De rechtszitting bij de Afdeling

De appellant krijgt als eerste het woord om het beroep toe te lichten. Heeft de appellant iemand gemachtigd om namens hem het woord te voeren, dan krijgt deze gemachtigde het woord.

Men spreekt vaak aan de hand van een pleitnota. Na de appellant krijgt de verweerder de gelegenheid te reageren. Als laatste krijgt een eventuele derde-belanghebbende spreektijd. Nadat alle partijen hun standpunten mondeling hebben toegelicht, kunnen de leden van de Afdeling vragen aan partijen stellen. Bij een meervoudige kamer gebeurt dit vooral door één van de twee leden die naast de voorzitter zit. Deze wordt rapporteur genoemd. Als hij of zij klaar is met het stellen van vragen, kan eerst het andere lid en als laatste de voorzitter nog vragen stellen aan partijen.

Na deze vragenronde geeft de voorzitter alle partijen nog een keer de gelegenheid om een slotopmerking te maken. Hierbij is het niet de bedoeling om te herhalen wat u al eerder hebt gezegd.

Na deze laatste ronde wordt de zitting gesloten. De voorzitter doet de mededeling dat er naar wordt gestreefd om binnen zes weken een schriftelijke uitspraak te doen.

Na afloop van de zitting verlaat iedereen (partijen, publiek, journalisten) de zittingszaal. De leden van de Afdeling en de juristen blijven in de zaal achter om in beslotenheid uw zaak te bespreken.

In alle zittingszalen is een voorziening voor slechthorenden aanwezig. Informeer bij de receptiebalie van het zittingsgebouw naar de mogelijkheden om hiervan gebruik te maken.

Nuttig om te weten en te onthouden

- De bedoeling van een zitting is om u de gelegenheid te geven uw beroepschrift (of verweerschrift) mondeling toe te lichten en om de leden van de Afdeling de gelegenheid te geven vragen aan partijen te stellen.
- De leden en de jurist(en) hebben uw zaak goed voorbereid en kennen alle dossierstukken. U hoeft dus niet feiten en argumenten te herhalen die ook al in de schriftelijke stukken zijn vermeld. Deze zijn bekend.
- In de praktijk blijkt een pleidooi van tien minuten per partij ruimschoots voldoende om het een en ander toe te lichten. Een pleitnota hoeft dus niet langer te zijn dan 3 of 4 velletjes A4-papier.
- Neemt u voldoende kopieën van uw pleitnota mee naar de zitting. Als regel zullen acht tot tien kopieën voldoende zijn (drie voor de leden van de Afdeling, twee voor de juristen, één voor uw wederpartij en één of meer voor andere betrokken partijen).
- Pleitnota's worden vóór de zitting uitgewisseld; als de andere partijen ook pleitnota's hebben gemaakt, krijgt u deze voor de zitting overhandigd.
- Als u samen met een advocaat of een gemachtigde naar een zitting komt, is het de bedoeling dat deze in eerste instantie voor u het woord voert. Mocht uw advocaat of gemachtigde bepaalde (feitelijke) vragen niet kunnen beantwoorden, dan kunnen de leden van de Afdeling of de voorzitter zich tot u persoonlijk richten.

De rechtszitting bij de Afdeling

Hierboven is in grote lijnen de algemene gang van zaken tijdens een rechtszitting geschetst. De voorzitter kan echter in de gegeven omstandigheden bepalen dat van deze algemene lijn wordt afgeweken. Het kan nodig zijn om meteen te beginnen met het stellen van vragen aan partijen om zo snel mogelijk tot de kern van de zaak door te dringen.

IV De uitspraak

Na de behandeling van de zaak op de zitting doet de Afdeling uitspraak. Deze uitspraak is schriftelijk. De Afdeling streeft er naar om dit binnen zes weken na de zitting te doen. Mocht er om een of andere reden meer tijd nodig zijn om tot een uitspraak te komen, dan krijgt u na afloop van deze periode bericht dat deze termijn met nog eens zes weken wordt verlengd.

Openbaarheid van de uitspraak

Uitspraken (in hoofdzaken) worden op een woensdag om 10.15 uur in een speciale zitting in het openbaar uitgesproken. U kunt deze zitting bijwonen, maar dat is niet noodzakelijk. Via de website van de Raad van State kunt u in de gaten houden op welke woensdag de openbaarmaking van de uitspraak in uw zaak is te verwachten. Elke maandag wordt op de website een lijst met nummers gepubliceerd van de zaken waarin de uitspraak op de woensdag van diezelfde week openbaar wordt gemaakt.

De schriftelijke uitspraak wordt zo snel mogelijk, bijna altijd op de dag van openbaarmaking al, per post naar partijen toegestuurd. Deze toezending is kosteloos. U hebt dan dus de uitspraak de volgende dag in de brievenbus. Wilt u niet een dag wachten, dan biedt de website van de Raad van State uitkomst. Direct na de openbaarmaking is de tekst van de uitspraak op de website te lezen. De uitspraken op internet zijn vanwege de privacy van partijen geanonimiseerd. Dat wil zeggen dat namen van personen, adressen en (woon)plaats zijn weggehaald. Op de website van de Raad van State staat precies uitgelegd waar u de tekst van de uitspraken op internet kunt raadplegen.

De inhoud van de uitspraak

De beslissing in uw zaak kan luiden dat:

- **de Afdeling onbevoegd is:** hiervan is bijvoorbeeld sprake als u niet bij de Afdeling, maar bij een andere rechter in beroep had moeten gaan of als de beslissing waarmee u het niet eens bent, geen besluit is waartegen u in beroep kunt gaan.
- **het beroep niet-ontvankelijk is:** de Afdeling kan geen inhoudelijk oordeel geven, omdat niet is voldaan aan bepaalde voorwaarden. Bijvoorbeeld, omdat het beroepschrift te laat is ingediend, het griffierecht niet of te laat is betaald, of omdat u geen belanghebbende bent in de zaak.
- **het beroep ongegrond is:** de Afdeling oordeelt dat het door u bestreden besluit of de door u bestreden uitspraak niet in strijd is met het recht en dus in stand kan blijven.
- **het beroep gegrond is:** de Afdeling oordeelt dat het door u bestreden besluit of de door u bestreden uitspraak geheel of gedeeltelijk onrechtmatig is en moet worden vernietigd. Het bestuursorgaan zal dan vaak een nieuwe beslissing moeten nemen.

Wordt uw beroep gegrond verklaard, dan bepaalt de Afdeling in vrijwel alle gevallen dat u uw griffierecht krijgt terugbetaald. Hebt u proceskosten gemaakt en het daarvoor bestemde proceskostenformulier ingeleverd (zie hiervoor het kopje '*Proceskostenformulier*'), dan kan het bestuursorgaan in dat geval worden veroordeeld om deze kosten aan u te vergoeden. De hoogte van deze vergoeding staat in de uitspraak vermeld.

In de omgekeerde situatie hoeft u er in principe niet bang voor te zijn dat u de proceskosten van het bestuursorgaan moet betalen.

Dit zou alleen kunnen gebeuren wanneer u misbruik maakt van procesrecht (bijvoorbeeld door een bij voorbaat geheel kansloos beroep in te stellen en u begrijpt dat dat geen zin heeft).

Na de uitspraak geen beroep meer mogelijk

De Afdeling is hoogste algemene bestuursrechter van het land. Haar uitspraken zijn onherroepelijk en hiertegen kan geen hoger beroep meer worden ingediend.

Wel noemt de Algemene wet bestuursrecht nog de bijzondere mogelijkheid om een verzoek om herziening tegen de uitspraak in te dienen. Dit is een zeer uitzonderlijke mogelijkheid voor het geval dat in uw zaak later, na de uitspraak, nieuwe feiten of veranderde omstandigheden bekend worden, die vóór de uitspraak hebben plaatsgevonden, maar die niet eerder bekend waren en ook niet konden zijn. Daarvan is slechts zelden sprake.

Deze mogelijkheid is opgenomen in artikel 8:88 van de Algemene wet bestuursrecht. De tekst van deze bepaling vindt u achterin deze brochure.

De Afdeling hanteert als norm dat zaken binnen een bepaalde periode worden afgedaan. Deze periode begint met de ontvangst van uw beroepschrift en eindigt met de openbaarmaking van de uitspraak. Voor hoger beroep tegen een uitspraak van de rechtbank is deze norm 40 weken. Voor beroep tegen een beslissing van een bestuursorgaan is deze norm 52 weken. Voor zaken waarop de Crisis- en herstelwet van toepassing is, geldt een kortere periode: 26 weken na afloop van de beroepstermijn.

Verzoek

V Verzoek om voorlopige voorziening

Een tijdelijke regeling in geval van spoed

Als u beroep bij de Afdeling instelt, zal het enige tijd duren voordat er uitspraak in uw zaak wordt gedaan. Gedurende deze periode geldt de beslissing van het bestuursorgaan of de uitspraak van de rechtbank. Het instellen van beroep schort de werking van de beslissing of de uitspraak in de meeste gevallen niet op. Maar de beslissing of de uitspraak kan intussen voor u onherstelbare gevolgen hebben. U kunt daarom een voorlopige voorziening vragen aan de voorzitter van de Afdeling. Dit kan tegelijk met het indienen van het beroepschrift, maar ook nog later in de procedure. Zo kan de Afdeling een speciale, tijdelijke regeling treffen voor de periode dat uw beroepschrift nog in behandeling is. Voorwaarde voor toewijzing van zo'n verzoek is dat er 'onverwijlde spoed' is. Dit wil zeggen dat de situatie niet toelaat dat kan worden gewacht op de definitieve uitspraak op het beroepschrift.

Hoe dient u een verzoek om voorlopige voorziening in?

Als u wilt dat de voorzitter een voorlopige voorziening treft, dient u een verzoekschrift in. Dit is een brief waarin u de voorzitter vraagt te bekijken of er een speciale, tijdelijke regeling kan worden getroffen voor de periode dat uw beroepschrift nog in behandeling is. Tevens geeft u aan waarom u denkt dat uw verzoek voldoet aan de voorwaarde 'onverwijlde spoed'.

Verder vermeldt u in het verzoekschrift:

- Uw naam en adres;
- De datum waarop u het verzoekschrift schrijft (dagtekening);
- Het beroepschrift waarbij dit verzoek om voorlopige voorziening hoort;

Verzoek om voorlopige voorziening

- Uw handtekening. U moet het verzoekschrift ondertekenen.

Het verzoekschrift stuurt u vervolgens naar:

Raad van State

t.a.v. de voorzitter van de Afdeling bestuursrechtspraak

Postbus 20019

2500 EA Den Haag

U kunt in één brief beroep instellen én een verzoek om een voorlopige voorziening indienen. U vermeldt dan wel duidelijk dat u beide doet. Er blijft wel sprake van twee afzonderlijke procedures, waarvoor u tweemaal het bedrag aan griffierecht moet betalen. U kunt niet alléén een verzoek om een voorlopige voorziening doen; er moet ook altijd tevens een beroep zijn of worden ingesteld.

Anders dan in de beroepsprocedure kunnen partijen in een voorlopige voorzieningenprocedure in een laat stadium nog stukken indienen. Deze stukken moeten uiterlijk twee dagen voor de zitting door de Raad van State zijn ontvangen.

Zitting en uitspraak

Een verzoek om voorlopige voorziening is te vergelijken met een kort geding. Omdat er sprake moet zijn van 'onverwijlde spoed', worden zulke verzoeken op korte termijn behandeld. Een exacte termijn is niet te geven. Deze verschilt per zaak en is afhankelijk van de mate van spoedeisendheid. Als een verzoek om voorlopige voorziening op een rechtszitting wordt behandeld, kunt u meestal binnen twee weken na deze zitting een uitspraak verwachten. De rechtszitting zelf verloopt in grote lijnen zoals hiervoor in het hoofdstuk '*De rechtszitting bij de Afdeling*' is beschreven. Een verschil is wel dat een verzoek om voorlopige voorziening altijd door één rechter wordt behandeld.

Verzoek

om **Gelijktijdige afdoening beroep en verzoek om voorlopige voorziening**

De voorzitter heeft de bevoegdheid om gelijktijdig en in één uitspraak te beslissen op het beroep én het verzoek om voorlopige voorziening. Deze bevoegdheid wordt ook wel 'kortsluiting' genoemd. De voorzitter doet dit alleen maar als bij de behandeling van het verzoek om voorlopige voorziening ook direct duidelijk is hoe de uitspraak in de hoofdzaak zal luiden. Partijen hoeven dan niet langer dan strikt noodzakelijk is, op de uitspraak in de hoofdzaak te wachten. In de uitnodiging die u voor de rechtszitting krijgt, staat de mogelijkheid voor de voorzitter om kort te sluiten uitdrukkelijk vermeld.

Openbaarheid van de uitspraak

Uitspraken in voorlopige voorzieningen en uitspraken waarin het beroep en het verzoek om voorlopige voorziening gelijktijdig zijn afgedaan, kunnen iedere werkdag openbaar worden gemaakt. Op de website van de Raad van State wordt iedere werkdag om 10.00 uur aangekondigd welke uitspraken die dag openbaar worden gemaakt. Om 14.00 uur worden deze uitspraken met volledige tekst op de website gepubliceerd. Ook deze uitspraken zijn vanwege de privacy van partijen geanonimiseerd. De schriftelijke uitspraak wordt zo snel mogelijk per post naar partijen toegestuurd. Deze toezending is kosteloos.

Nuttig om te weten en te onthouden over een verzoek om voorlopige voorziening

Als u naast uw beroepschrift een verzoek om voorlopige voorziening indient, moet u twee keer griffierecht betalen. Een uitspraak in een voorlopige voorziening is een voorlopige (tijdelijke) uitspraak. Deze blijft meestal gelden totdat definitief uitspraak wordt gedaan op uw beroepschrift.

VI Meer informatie

Meer informatie over de (procedure bij de) Afdeling?

Hebt u na het lezen van deze brochure nog behoefte aan meer informatie over de Raad van State of over het instellen van beroep bij de Afdeling, dan kunt u het volgende doen:

- U gaat naar www.raadvanstate.nl.
- U belt tijdens kantooruren (08.30 uur - 17.00 uur) met publieksvoorlichting van de afdeling Communicatie, telefoonnummer: 070 - 426 42 51 of 070 - 426 40 33.

Andere brochures

Postbus 51 biedt een groot aantal brochures aan met interessante informatie. Enkele voorbeelden:

- 'Bezwaar en beroep tegen een beslissing van de overheid'
- 'Rechtspraak in Nederland' (geeft uitleg over de organisatie van de rechtspraak in Nederland)
- 'Rechtspraak: begrippen in de rechtspraak'
- 'Inkomensgrenzen en eigen bijdragen gesubsidieerde rechtsbijstand en mediation'

Voor het aanvragen van deze brochures, kunt u gratis bellen met de Postbus 51 Infolijn (telefoonnummer 0800 - 8051, openingstijden: maandag t/m vrijdag, 08.00 - 20.00 uur). U kunt de brochures ook aanvragen of downloaden via de website www.rijksoverheid.nl. (Publicaties Postbus 51).

Artikelen

Artikelen uit de wet

Hier vindt u de (gedeeltelijke) tekst van een aantal artikelen uit de Algemene wet bestuursrecht, die veel voorkomen in de juridische procedure bij de Raad van State. Tevens is een artikel uit de Wet op de Raad van State afgedrukt.

De volledige tekst van beide wetten kunt u vinden via de site www.raadvanstate.nl.

Artikelen uit de Algemene wet bestuursrecht

Artikel 6:5

1. Het bezwaar- of beroepschrift wordt ondertekend en bevat ten minste:
 - a. de naam en het adres van de indiener;
 - b. de dagtekening;
 - c. een omschrijving van het besluit waartegen het bezwaar of beroep is gericht;
 - d. de gronden van het bezwaar of beroep.
2. Bij het beroepschrift wordt zo mogelijk een afschrift van het besluit waarop het geschil betrekking heeft, overgelegd.
3. (...)

Artikel 6:6

Het bezwaar of beroep kan niet-ontvankelijk worden verklaard, indien:

- a. niet is voldaan aan artikel 6:5 of aan enig ander bij de wet gesteld vereiste voor het in behandeling nemen van het bezwaar of beroep, of
- b. het bezwaar- of beroepschrift geheel of gedeeltelijk is geweigerd op grond van artikel 2:15, mits de indiener de gelegenheid heeft gehad het verzuim te herstellen binnen een hem daartoe gestelde termijn.

Artikel 8:41

1. Van de indiener van het beroepschrift wordt door de griffier een griffierecht geheven. Indien het een beroepschrift ter zake van twee of meer samenhangende besluiten of van twee of meer indieners ter zake van hetzelfde besluit betreft, is eenmaal griffierecht verschuldigd. In die gevallen bedraagt het griffierecht het hoogste op grond van het derde lid ter zake van een van de besluiten onderscheidenlijk door een van de indieners verschuldigde bedrag.
2. De griffier wijst de indiener van het beroepschrift op de verschuldigdheid van het griffierecht en deelt hem mee dat het verschuldigde bedrag binnen vier weken na de dag van verzending van zijn mededeling dient te zijn bijgeschreven op de rekening van de rechtbank dan wel ter griffie dient te zijn gestort. Indien het bedrag niet binnen deze termijn is bijgeschreven of gestort, wordt het beroep niet-ontvankelijk verklaard, tenzij redelijkerwijs niet kan worden geoordeeld dat de indiener in verzuim is geweest.
3. (...)

Artikel 8:54

1. Totdat partijen zijn uitgenodigd om op een zitting van de rechtbank te verschijnen, kan de rechtbank het onderzoek sluiten, indien voortzetting van het onderzoek niet nodig is, omdat:
 - a. zij kennelijk onbevoegd is,
 - b. het beroep kennelijk niet-ontvankelijk is,
 - c. het beroep kennelijk ongegrond is, of
 - d. het beroep kennelijk gegrond is.
2. In de uitspraak na toepassing van het eerste lid worden partijen gewezen op artikel 8:55, eerste lid.

Artikelen uit de wet

Artikel 8:55

1. Tegen de uitspraak, bedoeld in artikel 8:54, tweede lid, kunnen een belanghebbende en het bestuursorgaan verzet doen bij de rechtbank. De indiener van het verzetschrift kan daarbij vragen in de gelegenheid te worden gesteld over het verzet te worden gehoord. De artikelen 6:4, derde lid, 6:5 tot en met 6:9, 6:11, 6:14, 6:15, 6:17 en 6:21 zijn van overeenkomstige toepassing.
2. (...)
3. Alvorens uitspraak te doen op het verzet, stelt de rechtbank de indiener van het verzetschrift die daarom heeft gevraagd, in de gelegenheid op een zitting te worden gehoord, tenzij zij van oordeel is dat het verzet gegrond is. Indien de indiener van het verzetschrift daarom niet heeft gevraagd, kan de rechtbank hem in de gelegenheid stellen op een zitting te worden gehoord.
4. (...)
5. De uitspraak strekt tot:
 - a. niet-ontvankelijkverklaring van het verzet,
 - b. ongegrondverklaring van het verzet, of
 - c. gegrondverklaring van het verzet.
6. Indien de rechtbank het verzet niet-ontvankelijk of ongegrond verklaart, blijft de uitspraak waartegen verzet was gedaan in stand.
7. Indien de rechtbank het verzet gegrond verklaart, vervalt de uitspraak waartegen verzet was gedaan en wordt het onderzoek voortgezet in de stand waarin het zich bevond.

Artikel 8:75

1. De rechtbank is bij uitsluiting bevoegd een partij te veroordelen in de kosten die een andere partij in verband met de behandeling van het beroep bij de rechtbank, en van het bezwaar of van het administratief beroep redelijkerwijs heeft moeten maken. De artikelen 7:15, tweede tot en met vierde lid, en 7:28, tweede lid, eerste volzin, derde en vierde lid, zijn van toepassing. Een natuurlijke persoon kan slechts in de kosten worden veroordeeld in geval van kennelijk onredelijk gebruik van procesrecht. Bij algemene maatregel van bestuur worden nadere regels gesteld over de kosten waarop een veroordeling als bedoeld in de eerste volzin uitsluitend betrekking kan hebben en over de wijze waarop bij de uitspraak het bedrag van de kosten wordt vastgesteld.
2. (...)
3. (...)

Artikel 8:75a

1. In geval van intrekking van het beroep omdat het bestuursorgaan geheel of gedeeltelijk aan de indiener van het beroepschrift is tegemoetgekomen, kan het bestuursorgaan op verzoek van de indiener bij afzonderlijke uitspraak met toepassing van artikel 8:75 in de kosten worden veroordeeld. Het verzoek wordt gedaan tegelijk met de intrekking van het beroep. Indien aan dit vereiste niet is voldaan, wordt het verzoek niet-ontvankelijk verklaard.
2. (...)

Artikelen uit de wet

Artikel 8:81

1. Indien tegen een besluit bij de rechtbank beroep is ingesteld dan wel, voorafgaand aan een mogelijk beroep bij de rechtbank, bezwaar is gemaakt of administratief beroep is ingesteld, kan de voorzieningenrechter van de rechtbank die bevoegd is of kan worden in de hoofdzaak, op verzoek een voorlopige voorziening treffen indien onverwijlde spoed, gelet op de betrokken belangen, dat vereist.
2. Indien bij de rechtbank beroep is ingesteld, kan een verzoek om voorlopige voorziening worden gedaan door een partij in de hoofdzaak.
3. Indien voorafgaand aan een mogelijk beroep bij de rechtbank bezwaar is gemaakt of administratief beroep is ingesteld, kan een verzoek om voorlopige voorziening worden gedaan door de indiener van het bezwaarschrift, onderscheidenlijk door de indiener van het beroepschrift of door de belanghebbende die geen recht heeft tot het instellen van administratief beroep.
4. De artikelen 6:4, derde lid, 6:5, 6:6, 6:14, 6:15, 6:17 en 6:21 zijn van overeenkomstige toepassing. De indiener van het verzoekschrift die bezwaar heeft gemaakt dan wel beroep heeft ingesteld, legt daarbij een afschrift van het bezwaar- of beroepschrift over.
5. Indien een verzoek om voorlopige voorziening is gedaan nadat bezwaar is gemaakt of administratief beroep is ingesteld en op dit bezwaar of beroep wordt beslist voordat de zitting heeft plaatsgevonden, wordt de verzoeker in de gelegenheid gesteld beroep bij de rechtbank in te stellen. Het verzoek om voorlopige voorziening wordt gelijk gesteld met een verzoek dat wordt gedaan hangende het beroep bij de rechtbank.

Artikel 8:86

1. Indien het verzoek wordt gedaan indien beroep bij de rechtbank is ingesteld en de voorzieningenrechter van oordeel is dat na de zitting, bedoeld in artikel 8:83, eerste lid, nader onderzoek redelijkerwijs niet kan bijdragen aan de beoordeling van de zaak, kan hij onmiddellijk uitspraak doen in de hoofdzaak.
2. Op deze bevoegdheid van de voorzieningenrechter worden partijen in de uitnodiging, bedoeld in artikel 8:83, eerste lid, gewezen.

Artikel 8:88

1. De rechtbank kan op verzoek van een partij een onherroepelijk geworden uitspraak herzien op grond van feiten of omstandigheden die:
 - a. hebben plaatsgevonden vóór de uitspraak,
 - b. bij de indiener van het verzoekschrift vóór de uitspraak niet bekend waren en redelijkerwijs niet bekend konden zijn, en
 - c. waren zij bij de rechtbank eerder bekend geweest, tot een andere uitspraak zouden hebben kunnen leiden.
2. (...)

Artikelen uit de Wet op de Raad van State

Artikel 46 (Beroep)

1. Indien bij de Afdeling bestuursrechtspraak beroep kan worden ingesteld, is hoofdstuk 8 van de Algemene wet bestuursrecht, met uitzondering van de artikelen 8:1, eerste en tweede lid, 8:4, 8:5, 8:6, eerste lid, 8:7, 8:8, 8:9, 8:10, 8:13, en 8:51a, eerste lid, van overeenkomstige toepassing, met dien verstande dat artikel 8:86, eerste lid, slechts kan worden toegepast indien partijen daarvoor toestemming hebben gegeven. Ook hierop worden partijen in de uitnodiging, bedoeld in artikel 8:83,

Artikelen uit de wet

eerste lid, gewezen.

2. De zaken die bij de Afdeling bestuursrechtspraak aanhangig worden gemaakt, worden in behandeling genomen door een meervoudige kamer.
3. Indien een zaak naar het oordeel van de meervoudige kamer geschikt is voor verdere behandeling door één rechter, kan zij deze verwijzen naar een enkelvoudige kamer.
4. (...)
5. (...)
6. (...)

Artikel 49 (Hoger beroep)

1. Op het hoger beroep is hoofdstuk 8 van de Algemene wet bestuursrecht, met uitzondering van afdeling 8.1.1 en de artikelen 8:10, 8:13, 8:41, 8:51a, eerste lid, 8:74 en 8:82 van overeenkomstige toepassing, voor zover in deze paragraaf niet anders is bepaald. Artikel 8:86, eerste lid, kan slechts worden toegepast indien een enkelvoudige kamer van de rechtbank uitspraak op het beroep heeft gedaan.
2. De zaken die bij de Afdeling bestuursrechtspraak aanhangig worden gemaakt, worden in behandeling genomen door een meervoudige kamer.
3. Indien een zaak die door een enkelvoudige kamer van de rechtbank is behandeld naar het oordeel van de meervoudige kamer geschikt is voor verdere behandeling door één rechter, kan zij deze verwijzen naar een enkelvoudige kamer.
4. (...)
5. (...)
6. (...)

